

# **RAPORTUL JURIDIC DE CONCURENȚĂ**

ANUL 2007-2008

## CUPRINS:

I. Noțiunea concurenței comerciale.....	3
II. Raportul juridic de concurență.....	4
II. 1. Subiectele raportului juridic de concurență.....	4
II. 1. 1. Societățile comerciale.....	5
II. 1. 2. Despre regimul juridic al monopolurilor de stat.....	5
II. 1. 3. Regiile autonome.....	7
II. 1. 4. Organizațiile cooperatiste.....	7
II. 1. 5. Regimul juridic al accesului pe piață a agenților economici.....	8
II. 1. 6. Unele considerații privind regimul juridic al accesului agenților economici (operatorilor) în zonele libere.....	9
II. 1. 7. Despre autorii și victimele faptelor de concurență patologică, ca subiecte ale raportului juridic de concurență.....	10
II. 2. Conținutul raportului juridic de concurență.....	11
II. 2. 1. Caracteristicile, natura și apărarea fondului de comerț.....	11
II. 2. 2. Drepturile agenților economici asupra atributelor de individualizare...	12
II. 2. 3. Drepturile agenților economici referitoare la clientelă.....	13
II. 3. Obiectul raportului juridic de concurență.....	14

### **I. Noțiunea concurenței comerciale**

Conceptul de concurență s-a format și este folosit în orice tip de relații sociale. Reglementările juridice l-au preluat din vocabularul uzual, adăugându-i unele note disociative, spre a-l adapta particularităților vieții economice.

În sens general, prin concurență se înțelege *o confruntare între tendințe adverse, care converg spre același scop.*

În plan social deosebim forme extrem de variate ale competiției. O primă formă este aceea de concurență vitală, semnificând conflictul interuman în cadrul căruia fiecare însuși tinde la conservarea și dezvoltarea proprie. Poate exista, de asemenea, opoziție competițională între interesele individuale și sociale, între drepturi și obligații, între manifestări altruiste și egoiste.<sup>1</sup>

În contextul relațiilor interumane, concurența implică multiple afinități cu emulația, fără ca între cele două concepte să existe similitudine. Emulația, ca dispoziție morală, este dorința de a te întrece pe tine întrecând pe altul. Dezvoltând această idee, rezulta că emulația constituie un fel de prefigurare a luptei vieții, cu deosebirea esențială că succesul propriu nu înseamnă nici înfrangerea, anularea, eliminarea aceluia cu care m-am găsit în raport de emulație.

În economia de piață, forma modernă de organizare a activității economice, agenții economici acționează în mod liber, pe baza proprietății private și în concordanță cu legea cererii și oferta.

Între agenții economici care produc același tip de mărfuri sau servicii există o luptă permanentă în scopul atragerii clientelei pentru mărfurile și serviciile oferite pe piață. Deci, o componentă intrinsecă a economiei de piață o constituie libera competiție, concurența între agenții economici.

**Concurența** este definită ca o confruntare între agenții economici pentru câștigarea și conservarea clientelei, în scopul rentabilizării propriei activități, însă potrivit unei caracterizări cuprinzătoare, prin concurență se înțelege lupta dusă, atât pe plan național, cât și internațional, între firme capitaliste de producție, comerciale, bancare etc., în scopul realizării unor profituri cât mai mari, ca urmare a acaparării unor segmente tot mai largi de piață și, în consecință, a sporirii volumului de afaceri.<sup>2</sup>

Având în vedere rolul pozitiv, stimulat, pe care îl are concurența în activitatea economică, dreptul trebuie să instituie cadrul juridic necesar pentru manifestarea acesteia. În acest sens, însăși Constituția României prevede că statul trebuie să asigure "libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție".

În economia de piață, exercitarea concurenței constituie un drept al oricărui agent economic. Ca orice drept cunoscut și protejat de lege, dreptul la concurență trebuie exercitat cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți agenți economici și cu respectarea legii și a bunelor moravuri. Numai dacă exercitarea concurenței are loc în aceste limite, concurența este licită sau loială și, deci, ea este ocrotită de lege.

În cazul exercitării abuzive a dreptului la concurență, a folosirii mijloacelor nepermise de lege pentru atragerea clientelei, concurența este ilicită și, în consecință, este interzisă. Întrucât o asemenea exercitare a concurenței este păgubitoare pentru agenții

---

<sup>1</sup> T. Mrejeru, D. A.P. Florescu, A. Petre, *Regimul juridic al concurenței. Doctrină. Jurisprudență*, Ed. All Beck, București, 2003, pag. 1

<sup>2</sup> Idem, pag. 5

economici lezați, ca și pentru însăși desfășurarea activității comerciale în ansamblu ei, legea instituie anumite măsuri menite să înlăture astfel de consecințe.

## II. Raportul juridic de concurență

### II. 1. Subiectele raportului juridic de concurență

Ca orice raport juridic civil, raportul juridic de concurență are în componența sa: subiecte determinate, un conținut determinat, format din drepturi și obligații, precum și un obiect juridic și material special. În ce privește subiectele de drept, de care ne ocupăm deocamdată, acestea se particularizează prin caracteristici referitoare atât la conținutul noțiunii respective, cât și la extensiunea ei.

Elemente ale raportului juridic de concurență nu pot fi orice persoane fizice sau juridice, ci numai acelea care au o anumită abilitate profesională și anume aceea de agent economic<sup>3</sup>.

În materia noastră, participanții la activitatea economică reprezintă, fapt evident, numai o fracțiune relativ redusă din totalitatea celor care se înscriu ca subiecte în raportu de drept civil general.

Din prevederile O.G. nr. 21/1992 privind protecția consumatorilor, cu modificările și completările ulterioare, rezultă că în sfera agenților economici intră orice persoană fizică sau juridică care produce, importă, transportă, depozitează sau comercializează produse ori părți din acestea sau prestează servicii.

Aceștia pot fi organizați ca subiecte de drept individuale (comercianți persoane fizice sau liber profesioniști care acționează în domeniul economic), sau sub forma unor subiecte colective de drepturi (persoane juridice) de drept privat sau chiar și de drept public. Indiferent de tipul de comerciant și de forma juridică sub care își organizează și desfășoară activitatea, relevanță deosebită, din punctul de vedere al dreptului concurenței, o prezintă întreprinderea, ca structură social-economică prin care subiecții acestei ramuri de drept se concurează pe o anumită piață<sup>4</sup>.

**Subiectele individuale de drept** sunt comercianții persoane fizice (independente și asociațiile familiale), precum și meseriașii (liber profesioniștii care acționează în domeniul economic) fără ca aceștia să fie în toate cazurile comercianți. Din punctul de vedere al dreptului concurenței comerciale prezintă, însă, relevanță doar persoanele fizice comercianți – în sensul legii. În acest sens, este de reținut că la ora actuală dobândirea calității de comerciant persoană fizică în dreptul român se realizează, în mod licit, numai după obținerea autorizației administrative urmată de înregistrarea (înmatricularea) persoanei în cauză în registrul comerțului, și de exercitiul efectiv și repetat (cu titlu profesional) al uneia sau alteia din activitățile economice pentru care a fost autorizată. Înregistrarea în registrul comerțului a comerciantului persoană fizică sau a asociației familiale va da naștere prezumției legale și relative că persoana respectivă este comerciant, prezumție care poate fi răsturnată prin facerea dovezii contrare – și anume că persoana nu exercită, în fapt, comerțul ca profesiune obișnuită și în nume propriu.

**Subiectele colective de drept**, având personalitate juridică sunt, în principal, societățile comerciale organizate în oricare din formele reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată. Tipologia lor include cinci specii distincte. Forma tradițională o

<sup>3</sup> T. Prescure, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004, pag. 66

<sup>4</sup> Idem

constituie *societatea în nume colectiv*, ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul social și cu răspunderea nelimitată și solidară a tuturor asociaților. O altă formă de oraganizare o constituie *societatea pe acțiuni*, al cărei capital este împărțit în acțiuni (titluri comerciale de valoare) și ale căror obligații sunt garantate cu patrimoniul social; acționarii răspund pentru pasiv numai în limita valorii aportului lor. A treia serie o reprezintă *societatea cu răspundere limitată*, capitalul său fiind format din părți sociale; obligațiile societății sunt garantate cu patrimoniul social, asociații răspunzând pentru pasiv numai până la epuizarea aportului fiecăruia. În fine, trebuie menționate *societățile în comandită simplă* (asemănătoare cu societatea în nume colectiv) și *în comandită pe acțiuni* (cu capital divizat în acțiuni, ca și în cazul societății pe acțiuni), care include două categorii de asociați: comandatari și comandați. În ambele tipuri de societăți în comandită, obligațiile sunt garantate cu patrimoniul social și cu răspunderea nelimitată și solidară a asociaților comandați, pe când comandarii răspund pentru pasivul social numai în limita aportului fiecăruia.

Oricare dintre societățile comerciale pe care le-am trecut în revistă pot fi constituite cu capital provenit din țară sau prin investiții străine, reprezentând totalitatea sau o parte din patrimoniul social.

### **II. 1. 1. Societățile comerciale**

Societățile comerciale înființate prin reorganizarea fostelor unități economice de stat, inițial aveau capital integral de stat, apoi, ca urmare a derulării procesului de privatizare, ponderea participării statului la capitalul lor a început să scadă, astfel că la sfârșitul procesului de privatizare a acestui tip de societăți, capitalul lor va trebui să fie integral privat, sau cel puțin majoritar privat.

Din categoria persoanelor juridice de stat fac parte, ca agenți economici, societățile și companiile naționale precum și regiile autonome.

Înființarea societăților/companiilor naționale se face în urma reorganizării prin transformarea (dizolvarea fără lichidare) regiilor de interes național și/sau local, prin act administrativ individual al autorităților administrative sub puterea cărora regiile în cauză funcționează<sup>5</sup>.

### **II. 1. 2. Despre regimul juridic al monopolurilor de stat**

Literatura de specialitate ceva mai veche (din 1992) includea în categoria subiectelor dreptului concurenței și așa numitele **monopoluri ale statului**. În realitate, după părerea noastră, din punct de vedere conceptual – juridic, monopolurile statului nu trebuie calificate ca fiind subiect de drept distincte de toate celelalte ci doar ca activități economice pe care statul și le rezervă și pe care le realizează prin agenți economici de stat (regiile autonome, societăți/companii naționale), activități care în anumite condiții pot fi cedate spre realizare și particularilor<sup>6</sup>.

Reglementarea cadru privind monopolul statului cu privire la unele activități economice o constituie Legea nr.31/1996 privind regimul monopolului de stat, iar din art.1 alin. 2 din această lege rezultă că **monopolul de stat** este dreptul statului de a stabili regimul de acces al agenților economici cu capital de stat și privat, inclusiv producătorii

---

<sup>5</sup> T. Prescure, *Registrul comerțului*, Ed. All Beck, București, 2001, pag. 167

<sup>6</sup> T. Prescure, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004, pag. 68

individuali, după caz la activitățile economice constituind monopolul de stat și condițiile de exercitare a acestora.

Potrivit art. 2 din Legea nr.31/1996 „constituie monopol de stat următoarele tipuri de activități:

- a) fabricarea și comercializarea armamentului, munițiilor și explozibililor;
- b) producerea și comercializarea substanțelor stupefiante și a medicamentelor care conțin substanțe stupefiante;
- c) extracția, producerea și prelucrarea în scopuri industriale a metalelor prețioase și a pietrelor prețioase;
- d) producerea și emisiunea de mărci poștale și timbre fiscale;
- e) fabricarea și importul, în vederea comercializării în condițiile de calitate, a alcoolului și a băuturilor spirtoase distilate;
- f) fabricarea și importul, în vederea comercializării, în condiții de calitate, a produselor din tutun și a hârtiei pentru țigarete;
- g) organizarea și exploatarea sistemelor de joc cu miză, directe sau disimulate;
- h) organizarea și exploatarea pronosticurilor sportive.

Nu constituie monopol de stat fabricarea băuturilor alcoolice în gospodăriile personale pentru consumul propriu.”

Titularii licențelor au obligația să respecte condițiile din licență referitoare la exploatarea activității pentru care a fost acordată și la plata tarifului de licență.

Prin **licență** se înțelege acea autorizație dată de stat pentru o perioadă determinată, în baza căreia o persoană fizică sau juridică poate să producă, să prelucreze ori să comercializeze, în cantitatea solicitată și de o anumită calitate, un anumit produs sau serviciu, care face obiectul monopolului de stat, în schimbul unui tarif de licență. De dreptul de a obține o licență pentru exercitarea unei activități ce constituie monopol de stat, pot beneficia doar cetățenii români și persoanele juridice de naționalitate română, cu capital de stat sau privat.

Din dreptul de a obține o licență, cu excepția situațiilor în care a intervenit reabilitarea, sunt decăzute acele persoane care au fost condamnate pentru infracțiuni de corupție, delapidare, escrocherie, furt, fals, infracțiuni la regimul armelor și munițiilor, la regimul stupefiantelor, precum și cele condamnate pentru săvârșirea de infracțiuni prevăzute de art. 13, alin. 1, din Legea nr. 31/1996 (desfășurarea fără licență a oricărei dintre activitățile rezervate monopolului de stat, prevăzute la art. 2, lit. a – e). Această decădere nu este aplicată cultivatorilor de tutun<sup>7</sup>.

Licența este nominală și se eliberează pentru locurile solicitate de cei în cauză și în care se desfășoară activitatea pentru care este acordată. Această autorizație are un caracter strict personal.

Organul emitent al licenței, în anumite condiții (de încălcare a obligațiilor legale în legătură cu exercițiul ei) o poate suspenda, până la clarificarea cercetărilor sau o poate retrage dacă se constată în mod indubitabil culpa titularului licenței.

Pentru o mai eficientă protecție a exercitării în condițiile licenței a activităților ce constituie monopol de stat, Legea nr. 31 /1996, prin art. 8, interzice agenților economici care intermediază, desfac sau depozitează produse ce fac obiectul monopolului de stat să se aprovizioneze de la alți producători sau importatori decât cei autorizați prin licență.

---

<sup>7</sup> Idem, pag. 70

Tariful de licență se stabilește de către Guvern, pe o anumită perioadă determinată sau anual, în funcție de obiectul monopolului de stat, de cantitatea și calitatea produselor fabricate sau comercializate sub licență.

Controlul asupra respectării regimului legal al activității din domeniul monopolului de stat este exercitat de către organele abilitate ale Ministerului Finanțelor Publice, prin specialiști agreați, comunicați acestui organ de către ministerele de resort și organele locale ale administrației publice. Nerespectarea prevederilor legale ale monopolului de stat poate atrage, după caz, răspunderea contravențională sau chiar penală a persoanelor vinovate.

### II. 1. 3. Regiile autonome

Regia autonomă este o persoana juridică ce se înființează prin actul de dispoziție al organului competent (Guvern și/sau consilii locale) în ramurile strategice ale economiei naționale cum ar fi: industria de armament, energetică, exploatarea minelor și a gazelor naturale, poșta și transporturile feroviare, precum și în unele domenii aparținând unor ramuri stabilite de Guvern, în scopul administrării sau exploatării pe principii economice a unor bunuri proprietate publică. **Regia autonomă** din dreptul românesc contemporan are ca predecesoare, așa cum remarcă literatura de specialitate, **regia publică comercială**<sup>8</sup>. Astfel, „regia publică comercială era caracterizată ca organizarea unui serviciu public cu caracter comercial sau industrial – deci un serviciu public cu caracter economic – în stabiliment public, în conformitate cu principiile de organizare și gestiune din întreprinderile private”<sup>9</sup>.

Regiile autonome sunt calificate de către o parte din literatura de specialitate, ca fiind persoane juridice hibride, deoarece sunt situate la interfața persoanelor juridice de drept public cu cele de drept privat, acestea fiind reprezentantele tipice ale întreprinderilor publice. În opinia altor autori, regiile autonome care au ca obiect de activitate administrarea de bunuri publice (implicit prestarea de servicii publice legate de punerea în valoare a acestor bunuri) dobândesc calitatea de persoane juridice de drept public acționând în numele statului sau al unității administrativ-teritoriale.

Regiile autonome, în raport cu natura domeniului și a activității în care-și desfășoară activitatea, pot fi **de interes național** sau **de interes local** (se pot înființa în domeniul transportului în comun, salubrității, energiei termice, distribuției apei etc.)

### II. 1. 4. Organizațiile cooperatiste

Subiecți ai raporturilor juridice de concurență pot fi și **organizațiile cooperatiste**, fie că sunt organizate în temeiul actelor constitutive și a statutelor proprii, fie că sunt organizate ca societăți comerciale cooperatiste pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni, în temeiul unor reglementări cu caracter specific ale asociațiilor naționale.

Din categoria organizațiilor cooperatiste propriu-zise, fac parte: cooperativele meșteșugărești, inclusiv cooperativele de invalizi, cooperativele de consum și organizațiile teritoriale, precum și cooperativele de credit și organizațiile lor teritoriale.

### II. 1. 5. Regimul juridic al accesului pe piață a agenților economici

---

<sup>8</sup> Ibidem, pag. 71

<sup>9</sup> R.N.Petrescu, *Drept administrativ*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2004, pag. 39

Libertatea de a participa ca profesionist la schimburi economice constituie, desigur, un drept al omului, consacrat de lege. Nu poate fi vorba însă despre un drept discreționar. Spre a deveni subiect al raportului juridic de concurență și spre a-și conserva această calitate, agentul economic trebuie să se conformeze atât unor condiții prealabile, cât și unora curente<sup>10</sup>.

În continuare vom preceda la o succintă enumerare și prezentare a principalelor cerințe pe care trebuie să le îndeplinească un agent economic pentru a pătrunde pe o anumită piață, cu alte cuvinte, pentru a deveni subiect al dreptului concurenței.

**A.** Pentru ca un agent economic să aibă dreptul să accedă pe piață, trebuie mai întâi de începerea comerțului, să se înmatriculeze în registrul comerțului potrivit sediului său social.

Înmatricularea în registrul comerțului are în vedere, în fapt, un ansamblu de operațiuni tehnico-materiale, care în cazul societăților comerciale, spre exemplu, se finalizează prin eliberarea unui certificat de înmatriculare care atestă, pe de o parte, deplinei personalității juridice, iar pe de altă parte, atestă îndeplinirea unei obligații profesionale specifice tuturor comercianților și anume aceea de a fi luat în evidență de un organism public și care își pune serviciile la dispozițiile celor interesați<sup>11</sup>.

Operațiunea înmatriculării, care conferă opozabilitate față de terți comerciantului înscris în registru, constituie momentul final al unor demersuri premergătoare, destul de diferite, în funcție de calitatea agentului economic în cauză.

**B.** După înmatricularea în registrul comerțului, fiecare agent economic trebuie să se înregistreze la Administrația Financiară (sau alt organ fiscal competent) competentă potrivit sediului social, îndeplinindu-și în acest mod obligația profesională, reglementată de dreptul fiscal și devenind din acel moment subiect de drept fiscal. Această măsură este destinată să înlesnească ulterior perceperea impozitelor și efectuarea verificărilor corespunzătoare de către agenții fiscali. Pe baza declarației de înregistrare fiscală, organul fiscal competent eliberează certificatul de înregistrare fiscală, în termen de 30 de zile de la data depunerii declarației. În acest certificat se va înscrie obligatoriu codul de identificare fiscală.

**C.** Agenții economici trebuie să-și deschidă conturi la băncile autorizate de Banca Națională a României, conturi prin care vor efectua operațiunile curente de încasări și plăți, atât în lei, cât și în valută.

**D.** Potrivit legii contabilității, agenții economici au obligația de a ține evidența contabilității în partidă dublă, iar în unele cazuri, cu acordul Ministerului Finanțelor Publice, în partidă simplă și să țină o serie de registre contabile cum ar fi Registrul Jurnal, Registrul Cartea Mare și Registrul Inventar.

**E.** Agenții economici au datoria, potrivit legislației specifice privind organizarea statisticii, să furnizeze organelor locale și centrale de statistică datele și informațiile statistice pe care acestea le solicită potrivit metodologiilor specifice de lucru. Pentru îndeplinirea unei astfel de obligații, agenții economici au datoria să-și organizeze evidența activității pe care o desfășoară, astfel încât să-și poată culege, păstra și transmite celor în drept, datele statistice sociale.

---

<sup>10</sup> T. Mrejeru, D. A.P. Florescu, A. Petre, *Regimul juridic al concurenței. Doctrină. Jurisprudență*, Ed. All Beck, București, 2003, pag. 20

<sup>11</sup> T. Prescure, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004, pag. 73



**F.** De asemenea, agenții economici care folosesc forță de muncă salariată, au datoria să ia măsuri de protecție a muncii, în scopul preîntâmpinării accidentelor de muncă și a îmbolnăvirilor profesionale, în conformitate cu normele legale în vigoare<sup>12</sup>.

**G.** Potrivit Codului muncii și a legii privind protecția persoanelor încadrate în muncă, agenții economici au obligația de a contribui, în condițiile și limitele stabilite, la fondurile de asigurare sociale a persoanelor încadrate în muncă (C.A.S., fond de șomaj etc.).

**H.** Pe parcursul desfășurării activității, agenții economici sunt datori să se supună verificării exercitate de către organele competente (Autorității Naționale pentru Protecția Consumatorilor, Garda Financiară, Consiliul Concurenței, Direcției Teritoriale ale Ministerului Finanțelor Publice etc.) și să aducă la îndeplinire la termenele stabilite măsurile dispuse de aceste organe.

## **II. 1. 6. Unele considerații privind regimul juridic al accesului agenților economici (operatorilor) în zonele libere**

Un regim aparte, sub aspectul reglementărilor, îl are accesul și acțiunea agenților economici în așa-numitele **zone libere** în care aceștia pot beneficia de facilități deosebite dar și de unele restricții, chestiuni care pot influența modul de desfășurare al concurenței.

Potrivit Legii nr. 84/1992 privind regimul zonelor libere, cu modificările și completările ulterioare, „zona liberă este o zonă geografică a teritoriului României, în care operatorii desfășoară activități, iar mărfurile, mijloacele de transport și alte bunuri se supun prevederilor Legii nr. 141/1997 privind Codul vamal al României, cu modificările ulterioare”<sup>13</sup>.

Aceste zone libere se pot înființa prin hotărâre a Guvernului, la propunerea ministerelor interesate sau a autorităților publice locale, iar prin aceeași hotărâre de Guvern se stabilește și delimitarea spațială, birourile vamale și punctele politiei de frontieră, regimul taxelor și tarifelor, precum și regulamentul de organizare și funcționare.

Aceste zone libere fac parte din teritoriul național și li se aplică legile române și sunt administrate de regii autonome special constituite în acest scop și care se pot reorganiza ca societăți comerciale sau companii naționale, aflate sub Autoritatea Ministerului Transporturilor, Construcțiilor și Turismului sau sub autoritatea administrației publice locale, după caz.

Zonele libere, se vor putea constitui în scopul promovării schimburilor internaționale și al atragerii de capital străin pentru introducerea de noi tehnologii, precum și pentru sporirea posibilităților de folosire a resurselor economiei naționale. Este de remarcat că prin Legea nr. 244/2004 s-a acordat posibilitatea administrațiilor zonelor libere și operatorilor de a se asocia cu persoane fizice sau juridice, române sau străine, în scopul desfășurării activității proprii.

Accederea în perimetrul zonei libere se face în baza unei licențe (autorizație administrativă), care se eliberează de administrația zonei libere în care dorește să acționeze.

Sub aspectul facilităților de care pot beneficia agenții economici care acționează în interiorul zonelor libere, sunt de reținut următoarele:

---

<sup>12</sup> T. Prescure, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004, pag. 75

<sup>13</sup> Idem, pag. 76

- pentru investiții realizate în zonele libere, operatorii, precum și administrațiile zonelor libere pot primi un ajutor de dezvoltare regională în cuantum de 50% din costurile eligibile ale investițiilor realizate de întreprinderile mari și de 65% din costurile eligibile ale investițiilor realizate de întreprinderile mici și mijlocii.

- toate operațiunile financiare și comerciale în perimetrul zonei libere se pot face în valută convertibilă, acceptată de Banca Națională a României, prin excepție de la regulile instituite prin Regimul Valutar aplicabil în țara noastră.

- investițiile ce se efectuează în zonele libere nu pot fi rechiziționate sau supuse altor măsuri cu efecte similare, decât în condițiile legii privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică și cu plata unor despăgubiri corespunzătoare valorii investiției, despăgubiri ce trebuie să fie prompte, efective și adecvate.

- personalul străin, stabilit prin convențiile încheiate de agenții economici posesori de licență, poate fi angajat în posturi de conducere și specialitate, cu respectarea dispozițiilor legilor speciale.

- salariile persoanelor care își desfășoară activitatea în zonele libere se stabilesc în lei și în valută sau numai în lei ori numai în valută, prin negocieri colective sau, după caz, individuale<sup>14</sup>.

Resursele financiare ale administrațiilor zonelor libere provin din: tarife de acordare a licențelor de desfășurare a activității; venituri din eliberarea permiselor de acces; venituri din comisioane și prestări servicii; venituri din alte activități; venituri din aplicarea tarifelor de închiriere și concesiune; alte venituri, credite bancare și resurse atrase.

## **II. 1. 7. Despre autorii și victimele faptelor de concurență patologică, ca subiecte ale raportului juridic de concurență**

Lupta de concurență se poate solda, pentru unii participanți, cu pierderea parțială sau totală a clientelei lor și deci, în unele cazuri, inclusiv cu eliminarea lor completă de pe piață.

Concurență licită, fiind una din legile de forță ale economiei de piață, constituie un autentic factor de selecție economică a agenților economici, fără ca cineva să poată fi tras la răspundere juridică pentru eșecul în afaceri al unui agent economic participant la lupta de concurență.

Daca concurența este abuzivă sau monopolistă, concurentul care folosește asemenea practici sau metode poate fi tras la răspundere administrativă, civilă sau penală, după caz.

În cazul practicilor anticoncurențiale, concurentul abuziv poate fi un grup de agenți economici sau o asociație de agenți economici, mai numeros(ă) sau mai restrâns(ă), între care au intervenit convenții monopoliste în scopul împărțirii între ei a piețelor de aprovizionare și/sau de desfacere ori de a exercita abuziv atribuțiile poziției dominante pe care o dețin pe o anumită piață relevantă, pentru un anumit produs sau serviciu.

Apărarea încălcării drepturilor specifice raportului juridic de concurență se poate realiza fie pe cale principală (cum ar fi situația în care se săvârșesc fapte care afectează

---

<sup>14</sup> Idem, pag. 77-78

fondul de comerț în integralitatea sa), fie pe cale subsidiară (cum ar fi atunci când legea reglementează o cale de apărare aparținând altei ramuri de drept).

## II. 2. Conținutul raportului juridic de concurență

Ca și în dreptul comun, prin conținutul raportului juridic de concurență trebuie să înțelegem drepturile și obligațiile pe care le generează un astfel de raport juridic. În ceea ce privește **drepturile agentului economic**, ca subiect al raportului juridic de concurență, acestea derivă din structura fondului de comerț pe care acesta îl creează, organizează și posedă.

Doctrina dreptului concurenței consideră că drepturile care formează conținutul raportului juridic de concurență se referă la: semnele distinctive ale produselor sau serviciilor oferite pe piață de către agenții economici aflați în competiție concurențială (mărcile de fabrică, de comerț, de servicii); invențiile și procedeele tehnice de gestiune (brevetele de invenție și licențele acordate în baza acestor drepturi de proprietate intelectuală); clientela<sup>15</sup>.

### II. 2. 1. Caracteristicile, natura și apărarea fondului de comerț

În dreptul românesc contemporan, fondul de comerț a dobândit următoarea definiție legală: „*constituie fond de comerț ansamblul bunurilor mobile și imobile, corporale și necorporale (mărci, firme, embleme, brevete de invenții, vad comercial) utilizate de un comerciant în vederea desfășurării activității sale*”.

Din această definiție rezultă următoarele caracteristici:

- fondul de comerț este un ansamblu de bunuri diverse, ca natură și substanță (mobile și imobile, corporale și necorporale);
- bunurile imobile – prin natura lor (inclusiv terenurile), prin destinație ori anticipație – sunt cuprinse, în mod explicit, în categoria bunurilor ce pot face parte din fondul de comerț;
- în ceea ce privește bunurile necorporale, enumerarea celor pe care legiuitorul le include în această categorie, se pare, este una limitativă și nu exemplificativă: mărci, embleme, brevete de invenții, vad comercial; în această enumerare nefiind cuprinsă în mod surprinzător și clientela;
- ceea ce conferă o valoare economică deosebită, față de suma valorii bunurilor care-l compun, și protecție juridică fondului de comerț este împrejurarea că toate categoriile de bunuri avute în vedere de legiuitor în definiția citată, sunt reunite, și utilizate, prin voința sa, de către agentul economic în modul pe care-l consideră cel mai potrivit, în vederea realizării activității sale statutare.

În categoria bunurilor corporale mobile ce pot face parte din fondul de comerț intră următoarele: mobilierul destinat comerțului, ustensilele, mașinile, materialele supuse prelucrării, mărfurile din producția proprie sau achiziționate spre a fi vândute etc., însă aceste elemente sunt socotite ca elemente ale fondului de comerț doar dacă pot atrage clientela.

În doctrină și în practica judiciară se consideră că elementul cel mai important, din categoriile de bunuri ce pot fi integrate unui fond de comerț, este **clientela**, ca obiect

---

<sup>15</sup> O. Căpățână, *Dreptul concurenței comerciale. Concurența onestă*, Ed. Lumina Lex, București, 1992, pag. 151

principal al luptei de concurență, cu toate că, în mod surprinzător, legiuitorul român nu a inclus-o în vreuna din categoriile de bunuri enumerate.

Fondul de comerț poate fi transmis în integralitatea sa prin acte juridice distincte de cele care se încheie cu privire la componentele sale. El poate fi dat în gaj fără deposedare (garanție reală imobiliară), dar poate fi transmis și în uzufruct (mărfurile ce-l compun pot face doar obiect de cvasi-uzufruct, iar uzufructuarul are obligația să le restituie în aceeași cantitate și aceeași calitate).

Împotriva atacurilor terților concurenți îndreptate împotriva fondului de comerț se vor putea folosi mijloace reglementate de dreptul concurenței (acțiunea civilă în concurența neloială, plângerea penală, sesizarea organului competent să aplice amenzi contravenționale prevăzute de legea concurenței neloiale, după caz) în măsura în care astfel de atacuri pot fi considerate fapte de concurență neloială.

## II. 2. 2. Drepturile agenților economici asupra atributelor de individualizare

Identificarea, pe multiple planuri, a unui agent economic se realizează în principal, prin două elemente esențiale și anume **firma (numele comercial) și emblema**, aceste elemente fiind reglementate de legea privind registrul comerțului.

**Firma** este numele sau denumirea sub care un comerciant își exercită comerțul și sub care semnează. Conținutul și modul de exprimare a fiecărui tip de firmă este diferit, după cum este vorba de o firmă individuală sau de una socială.

Pentru a se evita confuzia între firme, legea stabilește că orice firmă nouă trebuie să se deosebească de cele existente, aplicarea acestei reguli făcând parte din competența exclusivă a oficiului registrului comerțului la care este înmatriculată o firmă individuală sau socială, organism care este dator să realizeze o prevenire a confuziilor cu firmele înscrise în mod legal și căruia nu-i este îngăduit să înregistreze o firmă nouă care nu are în conținutul său suficiente elemente de deosebire față de firmele deja înmatriculate.

Un alt element de individualizare a agenților economici este **emblema**, element ce-l putem defini ca fiind semnul sau denumirea care deosebește un comerciant de altul de același gen.

Obligația legală de a asigura apărarea drepturilor asupra unicității emblemei revine tot oficiului registrului comerțului în care sunt înmatriculați comercianții.

Atât firma, cât și emblema îndeplinesc aceeași funcție principală și directă, adică cea de atragere a clientelei.

Agenții economici înmatriculați în registrul comerțului pot exercita asupra firmei și emblemei un drept de proprietate având ca obiect material bunuri corporale, iar protecția juridică a acestui drept referitor la firmă și emblemă se poate asigura prin acțiunea în concurența neloială, în toate formele ei.

Alături de drepturile agenților economici asupra atributelor lor de identificare (firme și embleme) în conținutul fondului de comerț pot intra alte drepturi de proprietate intelectuală ori, mai exact de proprietate industrială, fiecare dintre acestea beneficiind de reglementări distincte care fac parte din conținutul ramurii dreptului proprietății intelectuale<sup>16</sup>. Astfel, agenții economici vor beneficia de protecție în ceea ce privește invențiile; desenele și modelele industriale; dreptul de autor al unor creații literare, științifice, artistice etc.; drepturile asupra mărcilor, de comerț, industriale, de servicii și a indicațiilor geografice.

<sup>16</sup> T. Prescure, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004, pag. 86

Este util de știut și de reținut că, fiecare dintre drepturile de proprietate intelectuală (industrială) pe care le-am evocat, are mijloace specifice de apărare și valorificare, așa încât, din perspectiva dreptului concurenței, ca elemente componente ale fondului de comerț, în principiu, nu beneficiază de o reglementare și/sau protecție deosebită<sup>17</sup>.

### II. 2. 3. Drepturile agenților economici referitoare la clientelă

Una dintre valorile economice, în legătură cu care există mari controverse în doctrină și în practica judiciară, în ceea ce privește includerea sau neinclusiunea într-o astfel de universalitate de fapt cum este fondul de comerț, este **clientela**. Strâns legat de noțiunea clientelei, prin raportarea la structura fondului de comerț, însă este **vadul comercial**, valoare care este inclusă de către legiuitor în fondul de comerț. Noțiunea de clientelă a primit diferite definiții, însă sub aspectul său cel mai general putem spune ca aceasta semnifică „valoarea pe care o reprezintă relațiile statornice între un fond de comerț și persoanele care solicită în mod obișnuit comerciantului respectiv (agentul economic individual sau societății comerciale) mărfuri, servicii sau lucrări”<sup>18</sup>.

Clienții unui agent comercial pot fi clasificați astfel:

- **clienți captivi** – fiind acele persoane care sunt legate de un anumit agent economic prin contracte de furnizare de produse sau servicii de lungă durată;
- **clienți atrași** – reprezentați de acei clienți care se adresează agentului economic datorită încrederii în el și satisfacției personale pe care o încearcă referitor la produsele sau serviciile oferite;
- **clienți ocazionali** – sunt reprezentați de acei consumatori care apelează întâmplător la produsele sau serviciile unui agent economic, fiind atrași de obicei de un bun amplasament al fondului de comerț.

Indiferent de tipul ei, clientela unui agent economic are în general următoarele trăsături specifice: este comercială, personală și actuală.

Este **comercială** deoarece aceasta se adresează unui tip special de subiect de drept și anume uni comerciant,

Este **personală**, întrucât agentul economic (comerciant) desfășoară o activitate independentă, în nume propriu, raportul juridic de clientelă stabilindu-se nu între prepușii sau comișii pentru negoț ai comerciantului și clienți, ci între comerciantul pe care-l reprezintă categoriile de reprezentanți enumerate și clienți.

Este **actuală (reală)**, întrucât relația de clientelă presupune raporturi reale, constante, de durată.

Doctrina consideră că clientela poate fi influențată în principiu, de două categorii de factori și anume: **de factori interni și de factori externi**.

**Factorii interni** care pot influența clientela sunt în același timp și elemente componente ale fondului de comerț cum ar fi: firma, emblema, vadul comercial, drepturile de proprietate intelectuală etc.; însă există unii factori care nu aparțin fondului de comerț, cum ar fi: calitatea imobilizărilor, calitatea produselor fabricate sau a serviciilor prestate, prețurile mai mici practicate pe o anumită piață, fidelitatea sau loialitatea personalului, calitatea prestațiilor efectuate, dinamismul administrației etc.

<sup>17</sup> Idem, pag. 87

<sup>18</sup> O. Căpățână, *Dreptul concurenței comerciale. Concurența onestă*, Ed. Lumina Lex, București, 1992, pag. 162

**Factorii externi** care pot influența clientela ar putea fi: numărul, calitatea și poziția concurenților pe piață; segmentul de piață deținută; posibilitatea comerciantului de a-și alege furnizorii; calitatea produselor și serviciilor livrate de furnizori etc.

În ceea ce privește natura juridică cu privire la clientelă și posibilitatea transmiterii unor astfel de drepturi, este de reținut că dreptul la clientelă, în măsura în care se recunoaște un astfel de drept, nu poate fi categorisit nici ca un drept de creanță și nici ca unul real. Mai este de reținut că dreptul la clientelă are ca fundament economic un anumit monopol al exploatarea fondului de comerț de către titularul său și prin exercițiul său se cere celor în drept să sancționeze, „prin mijloace de reprimire și dezdăunare corespunzătoare faptele de concurență neloială sau practicile monopoliste săvârșite de terțe persoane, cu scopul de a deturna grupul de consumatori cu care întreține relații constante de vânzare sau prestări de servicii spre fondul de comerț al competitorului agresiv”<sup>19</sup>. Referindu-ne la transmiterea drepturilor referitoare la clientelă, este de reținut că prin înstrăinarea fondului de comerț, se înstrăinează implicit și dreptul la clientelă, datorită legăturilor foarte strânse între fondul de comerț și clientelă.

### **II. 3. Obiectul raportului juridic de concurență**

Obiectul raportului juridic de concurență constă în comportamentul agenților economici, manifestat fie prin acțiuni, fie prin abstențiuni în relațiile competiționale de pe piață. Dispozițiile legale, interne și internaționale, urmăresc să imprimă acestei conduite un nivel compatibil cu libertatea comerțului și care să excludă atât faptele neloiale, cât și practicile monopoliste sau dumpingul în circuitul extern al bunelor servicii.

Criteriile morale care trebuie să modeleze conduita agenților economici în lupta permanentă pentru câștigarea și păstrarea clientelei, se întemeiază pe două concepte fundamentale: pe de-o parte buna-credință, iar pe de altă parte, respectarea uzanțelor cinstite<sup>20</sup>.

#### **A. Principiul bunei-credințe în realizarea actelor de comerț**

Acest principiu este chiar unul de ordin constituțional, trebuind să fie respectat de către toți titularii de drepturi și obligații cu ocazia exercitării lor.

În literatura noastră de specialitate, buna-credință a fost definită ca starea psihologică a unui subiect de drept, considerat individual, „care implică o anumită activitate a individului sau o atitudine pur intelectuală de ignorare sau eroare, care poate fi apreciată etic și pe baza căreia, plecând de la o normă de drept, să se poată declanșa efecte juridice”.

În opoziție cu buna-credință, reaua-credință poate fi înțeleasă ca fiind sinonimă cu intenția de a vătăma partenerul contractual sau o terță persoană.

În directă legătură cu buna-credință se află și problema **raporturilor între buna-credință și abuzul de drept**, privit în accepțiunea acestuia de depășire a condițiilor prescrite de lege privind exercitarea unui drept.

Autorii anteriori anului 1944 – clasicii –, acordând atenția cuvenită echilibrului dintre interesul individual și cel social, subliniau cu deplină justificare că ”acel care își exercită dreptul în mod normal, cu băgare de seamă și fără să comită imprudențe sau neglijențe, nu este răspunzător de pagubele ce le poate pricinui terților prin exercitarea

<sup>19</sup> Idem, pag. 167

<sup>20</sup> T. Mrejeru, D.A.P. Florescu, A. Petre, *Regimul juridic al concurenței. Doctrină. Jurisprudență*, Ed. All Beck, București, 2003, pag. 10

drepturilor (...). În concepția ce propunem, exercițiul dreptului poate fi socotit ca abuziv atunci când va fi caracterizat prin intențiunea de a cauza o pagubă altcuiva”<sup>21</sup>.

Esențial este că prin stabilirea înțeleșului noțiunii de abuz de drept să nu se aducă o nepermisă restrângere înțeleșului noțiunii de bună-credință în raporturile juridice, adică să nu i se afecteze substanța acesteia.

O alta problemă legată de buna-credință, ca principiu de acțiune în materie comercială, este aceea a **raporturilor dintre buna-credință și culpă**. Paralel cu radicalizarea abuzului de drept, doctrina a atribuit o semnificație discutabilă noțiunii de culpă, împietând și pe această cale, în mod negativ, asupra domeniului buneicredințe. Referindu-ne la culpă, este de reținut că, în decursul timpului, aceasta a fost definită ca având sens diferit, deoarece referirile la ea s-au făcut folosind criterii diferite.

Autorii clasici adoptaseră criterii pentru definirea culpei în perfectă concordanță cu prevederile art. 1080 Cod civil. Textul stabilește regula de principiu, etalonul de aur în materie, potrivit căruia „diligența ce trebuie să se pună în îndeplinirea unei obligații este totdeauna aceea a unui bun proprietar”. De aici doctrina veche a dedus, prin interpretare, cu deplin temei, următorul regim al culpei: aceasta „are drept criteriu activitatea normală a unui om, în limitele prerogativelor sale obișnuite. Omul este ținut să observe o purtare corectă, fiind destul de prevăzător să nu păgubească pe alții”. În concluzie, se cere, în regula generală, un grad de diligență obișnuită<sup>22</sup>.

## **B. Principiul uzanțelor cinstite aplicabile în activitatea industrială și de comercializare a produselor, de execuție a lucrărilor precum și de efectuare a prestărilor de servicii.**

Agenții economici care se confruntă pe piață (ca și concurenți) trebuie să respecte principiul uzanțelor cinstite, adică a acelor standarde profesionale care se impun ca urmare a unor conduite repetate, constante, urmată cu convingerea necesității ei, specifică domeniului comercial, industrial, de executare a lucrărilor și de prestare a serviciilor

Este de știut că agenții economici utilizează diverse metode sau mijloace de atragere și dezvoltare a clientelei, însă aceste metode trebuie să fie cinstite, ele făcând obiectul de studiu al științei marketingului.

Pentru o mai bună înțelegere a expresiei de uzanțe cinstite este necesară și utilă raportarea actelor de concurență la normele legale care interzic unele manifestări ale concurenței sau le sancționează (norme ce reglementează concurența neloială, dumpingul, subvențiile la export etc.).

De asemenea, trebuie avută în vedere și împrejurarea că în dreptul românesc uzanțele nu sunt izvor de drept, decât atunci când un act normativ le conferă în mod expres o astfel de funcție și că, în mod obișnuit, uzanțele comerciale, ca și norme de conduită, sunt apte să orienteze raporturile juridice comerciale doar în măsura în care părțile contractuale au înțeles, în mod expres, să le găsească aplicare, ori când potrivit legii, aplicarea lor este subînțeleșă în anumite categorii de acte juridice<sup>23</sup>.

---

<sup>21</sup> Idem, pag. 12

<sup>22</sup> Ibidem, pag. 16

<sup>23</sup> T. Prescure, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004, pag. 97

## **BIBLIOGRAFIE:**

1. **T. Prescure**, *Curs de dreptul concurenței comerciale*, Ed. Rosetti, București, 2004
2. **R.N.Petrescu**, *Drept administrativ*, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2004
3. **T. Mrejeru, D. A.P. Florescu, A. Petre**, *Regimul juridic al concurenței. Doctrină. Jurisprudență*, Ed. All Beck, București, 2003
4. **T. Prescure**, *Registrul comerțului*, Ed. All Beck, București, 2001
5. **O. Căpățână**, *Dreptul concurenței comerciale. Concurența onestă*, Ed. Lumina Lex, București, 1992